Розгляд тенденцій вдосконалення кожної складової ресурсного потенціалу підводить до висновку вважати його цілісною динамічною системою, всі елементи якої тісно взаємопов'язані та взаємообумовлені. Лише за умови такого їх взаємовпливу можна отримати значних позитивних економічного, бюджетного, фінансового та соціального результатів на рівні окремого сільськогосподарського підприємства та держави в цілому.

Література:

1. Андрийчук В.Г. Эффективность использования производственного потенциала в сельском хозяйстве. – К.: Экономика, 1983. – 280 с.
2. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
3. Трегобчук В.М. Відтворення та ефективність використання ресурсного потенціалу АПК (теоретичні та практичні аспекти) / Відп. редактор акад. УААН В.М. Трегобчук. – К.: Ін-т економіки НАН України, 2003. – 259с.
4. Юзефович А.Э. Аграрный ресурсный потенциал: формирование и использование. – К.: Наук. думка, 1987. – 176 с.
5. Юрчишин В.В. Розбудова системного державного управління сільським господарством // Економіка АПК. – 2005. – № 6. – С. 3 – 17.

УДК 334:338.1

ФЕРМЕРСЬКІ КООПЕРАТИВИ ЯК УМОВА ПРИБУТКОВОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ

Макаренко Ю.П., к.е.н., доцент, докторант
ННЦ Інститут аграрної економіки НААН України

У статті висвітлено основні засади розвитку кооперації малих аграрних господарств в умовах ринкової економіки, визначено основні напрямки удосконалення фермерської кооперації, які спостерігаються в сучасних умовах.

In the article basic principles of development of cooperation of small agrarian economies are reflected in the conditions of market economy, certainly basic directions improvements of farmer cooperation, which are observed in modern terms.

Постановка проблеми. Прагнення сільських господарств до створення кооперативів – це їхнє прагнення використовувати переваги великого виробництва. Кооперація в сільському господарстві, безсумнівно, є ланкою економічного прогресу в цій галузі. Кооперативи не послаблюють, а посилюють перевагу великого виробництва над дрібним.

Праці російських та українських теоретиків-аграрників широко застосовуються в країнах з ринковою економікою, у сільському господарстві яких основною структурною виробничою ланкою є фермерське господарство.

В той же час доцільно систематизувати весь світовий досвід фермерської кооперації, та визначити засади на яких би кооперація в Україні розвивалася максимально продуктивно.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фермерська кооперація завжди привертала до себе пильну увагу вчених-аграріїв. Значне місце вона посідає в працях таких відомих учених, як М. І. Туган-Барановський, О.В. Чаянов, М.Д. Кондратьєв, Н.П. Макаров і багатьох інших.

Постановка завдання. Аналіз основних засад кооперативних форм взаємодії малих аграрних господарств, та визначення впливу кооперації на ефективність сільськогосподарського виробництва в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. В економічній науці терміном "кооператив" позначають два різнопланових явища.

1. Кооперація розглядається як загальна форма організації праці колективу працівників, як спосіб формування єдиної функціонуючої системи спільного виробництва, що доповнює поділ праці та його спеціалізацію. З поглибленням суспільного поділу праці кооперація набуває дедалі більших масштабів, охоплює всі рівні виробництва. Тому кооперація праці як загальноекономічна категорія виражає напрям розвитку процесу суспільного виробництва і не залежить від конкретно-історичних форм свого втілення. Кооперація, з одного боку, зумовлена спеціалізацією виробництв, з іншого – поєднує спеціалізовані, певною мірою відособлені виробництва а єдине ціле. Тобто, кооперація об'єднує спеціалізовані виробництва.

2. Кооперація – це певна установа або господарство, які створюються добровільно групою осіб. В обох випадках організується "кооператив". Він може бути виробничим, тобто його члени займаються спільною виробничою діяльністю, або невиробничим. Призначення останнього – обслуговування членів кооперативу за певними видами їх діяльності. Саме такі кооперативи найбільш поширені у сільському господарстві.

Основні засади діяльності кооперативів відповідають Принципам Рочдейла, на яких ґрунтується діяльність насамперед обслуговуючих кооперативів. До найбільш важливих з них належать: демократичний контроль, обмежений рівень окупності й надання послуг на основі їхньої вартості.

Демократичний контроль передбачає, що повноваження з прийняття рішень належить усім членам кооперативу, тобто меншість не може контролювати всю організацію. Право голосу мас кожен член кооперативу, незалежно від його фінансового внеску.

Обмеження рівня окупності або прибутку, який члени кооперативу одержують на вкладені кошти, також є однією з умов і головних рис цієї організаційно-правової форми господарювання. Однак при цьому кооператив повинен забезпечити достатнє отримання коштів для того, щоб нормально функціонувати. Тобто, кооперативи як об'єднання націлені не на одержання прибутку, а на створення умов для його зростання у всіх членів кооперативу, їхня діяльність спрямована на поліпшення економічного становища своїх членів шляхом організації всебічного обслуговування.

Найголовніше те, що порівняно невеликі господарства через посередництво кооперативу мають змогу використовувати переваги великого господарства у здійсненні ряду функцій, які не стосуються виробничих процесів. Головні з них: зберігання, переробка, транспортування і реалізація виробленої селянами продукції, купівля ними необхідних засобів виробництва. Пізніше кооперативи взяли на себе деякі виробничі функції і насамперед ті, які стосуються виробничої інфраструктури.

Численні невеликі селянські господарства поодинці не можуть успішно займатися реалізацією виробленої продукції, не можуть впливати на рівень цін, особливо потерпають вони в період масового збору продукції, коли пропозиція значно перевищує попит і встановлюються ціни, значно нижчі від цін рівноваги. Якби у них була можливість зберегти, а можливо, й переробити свою продукцію, то вони змогли б її вигідно реалізувати. Але більшість селянських господарств таких можливостей не мають. Кооперативи в змозі вирішити проблему реалізації продукції рослинництва, мають змогу зберегти продукцію до того часу, коли пропозиція на неї зменшиться. Так, у Франції у 1932 р. дев'ятьма фермерами був створений кооператив CANA. Кооператив зберігав зерно протягом 6 місяців, а потім, дочекавшись найбільш вигідних цін, продавав його. Мета досягалась, оскільки ціни порівняно з цінами на момент збору урожаю були удвічі вищі [6, с. 76].

Підприємства так званої першої сфери АПК, як правило, є великими, а нерідко посідають олігопольне і навіть монопольне становище у виробництві сільськогосподарських машин та інвентарю, хімічних добрив, пестицидів і гербіцидів. І це дає їм змогу диктувати ціни окремим селянським господарствам щодо своєї продукції (встановлювати монопольно високі ціни на засоби виробництва, які використовують селяни). З іншого боку, переробні й торговельні підприємства третьої сфери АПК намагаються закупити у селян продукцію за монопольно низькими цінами. В обох випадках має місце так званий "диспаритет" цін, або "ножиці" цін. Якщо не вирішити цю проблему, то пом'якшити гостроту її можна з допомогою державного регулювання цін. В економічно високорозвинутих країнах цей метод широко використовується з початку 30-х років XX ст. Але поряд з цим, особливо там, де держава не має коштів для підтримки цін на сільськогосподарську продукцію, кооперація селян дає змогу протистояти монополізму з боку підприємств I і III сфер АПК.

При розгляді природи обслуговуючої кооперації селян та її розвитку в умовах ринкової економіки виникає запитання: чому селяни не використовують більшою мірою інші шляхи вирішення згаданих вище проблем, притаманних дрібним і малим товарним господарствам? Йдеться про виробничі кооперативи, різні приватно-корпоративні об'єднання й колективні господарства. Вони отримали певний розвиток у країнах з ринковою економікою, а колгоспи в радянські часи були пріоритетною формою господарювання в Україні та інших постсоціалістичних країнах. Відповідь на поставлене запитання не може бути однозначною. Тут потрібно виділити, як мінімум, два чинники.

По-перше, приватновласницький менталітет селян, притаманний їм індивідуалізм і консерватизм у господарській діяльності. Селяни споконвіку вели своє господарство тих чи інших масштабів, що забезпечувало їм становище реального господаря, самостійність у виробничій діяльності. Таке становище більшість селян добровільно не бажають втрачати. Добре відома насильницька колективізація в колишньому СРСР, коли селян буквально "залізною рукою" заганяли в колективні господарства. Водночас вони порівняно легко погоджуються на втрату самостійності у комерційній діяльності, виро-

бничій інфраструктурі тощо. На власному досвіді селяни впевнились, що цю роботу краще виконувати спільно, поєднавши зусилля багатьох. Однак у виробничій діяльності вони залишалися самостійними господарями.

По-друге, колективне господарювання у всіх формах, поряд із певними перевагами, завжди пов'язане з проблемою поєднання індивідуальних інтересів членів колективу. Чим їх більше, тим складнішою є ця проблема. Вона має місце навіть у сімейних господарствах. Але родинні почуття, як правило, дають змогу порівняно легко поєднувати інтереси членів сім'ї. Те саме стосується співпраці двох або більше господарств (різні товариства, партнерства). Із зростанням кількості членів об'єднання ускладнюється проблема спрямування індивідуальних інтересів у русло колективного. Переважаючою проблемою при цьому є забезпечення сумлінного й творчого ставлення до праці кожного члена колективу. Це досить складна проблема, про що свідчить вітчизняний досвід стосовно ставлення до праці колишніх колгоспників і робітників радгоспів. Незважаючи на численні реформи в радянські часи і навіть створення орендних бригад і т. п., цю проблему вирішити так і не вдалося. І тільки приватна власність і господарювання, що засноване на ній, самозабезпечує найвищу із можливих мотивацій працівників до ефективного й продуктивного господарювання. У сільському господарстві (внаслідок специфіки, зумовленої більш тісним зв'язком його з природою) цей чинник має особливо вагоме значення.

Отже, кооперація селян для спільного виконання багатьох, переважно невиробничих, функцій зберігає за ними виробничу самостійність. Це самозабезпечує високу мотивацію ефективного ведення господарства, особисту відповідальність за результати господарської діяльності, У цьому відношенні обслуговуюча кооперація має переваги перед колективним веденням господарства.

Однією із найважливіших переваг фермерських господарств сімейного типу є висока мотивація до ефективної праці. Основна проблема для більшості з них – досягнення раціонального рівня розмірів підприємства. Логіка концентрації виробництва в сільському господарстві об'єктивно приводить до того, що селяни (приватні власники невеликих господарств) прагнуть використовувати вигоди від ефекту масштабу виробництва. При цьому вони бажають залишитися самостійними господарями виробництва. І це подвійне завдання певною мірою ними вирішується шляхом добровільної кооперації, тобто селяни зберігають господарську самостійність, свободу вибору і водночас мають можливість використовувати переваги великих господарств. Саме на цій основі з'являються різні види обслуговуючих кооперативів, які об'єднують селянські господарства у загальну структуру аграрної сфери економіки.

Зарубіжний та вітчизняний досвід свідчить, що на певному етапі розвитку сільськогосподарського виробництва кооперація фермерів стала об'єктивно необхідною. Відносно ізольовані й невеликі за розмірами земельних ділянок фермерські господарства постали перед рядом техніко-технологічних, організаційних і фінансових проблем. Тому фермерство добровільно через

кооперацію прагнуло більшою мірою використовувати вигоди спеціалізації виробництва та праці. У сферу кооперації входять ті функції й види діяльності, які окремому фермеру здійснювати економічно не вигідно.

З розвитком матеріально-технічної бази селянського господарства дедалі більше функцій (спочатку в сфері обігу, а потім і у виробництві) відокремлюються від фермерського господарства і включаються в систему кооперації. Тим самим приватне виробництво перетворюється у спільне. О.В. Чаянов назвав такий процес "кооперативною колективізацією". Це спілка господарств, і господарства, що входять до неї, не зникають, а, як і раніше, залишаються самостійними [4, с. 258].

У кооперативах тільки частина виробничих функцій, а саме тих, де велике господарство має перевагу над дрібним, поєднуються у спільну організацію. Сільськогосподарський кооператив є доповненням до самостійного селянського господарства, обслуговує його і без нього не функціонує.

Таким чином, прагнення сільських господарств до створення кооперативів – це їхнє прагнення використовувати переваги великого виробництва. Кооперація в сільському господарстві, безсумнівно, є ланкою економічного прогресу в цій галузі. Кооперативи не послаблюють, а посилюють перевагу великого виробництва над дрібним.

Про економічну доцільність створення кооперативів вже йшлося у вітчизняній економічній літературі. Вона зумовлюється рядом чинників:

- вигідність масштабної економіки: середні витрати зменшуються, а обсяг бізнесу та його ефективність зростають, внаслідок чого фермери мають великий прибуток;
- одержання прибутку від переробки і маркетингових операцій: кооперативи можуть мати додатковий прибуток у вигляді доданої вартості в результаті переробки сировини;
- забезпечення додаткових послуг: придбання і маркетинг продукції, яка в іншому випадку могла б виявитися недоступною; це поповнює джерела постачання і ринок;
- виграш від координації: максимальна вигідність від координації у придбанні, маркетингу, а також наданні послуг членам кооперативу;
- забезпечення міцних ринкових позицій: кооперативи створюють своїм членам найкращі умови торгівлі та ціноутворення;
- забезпечення конкурентоспроможності: підтримання конкурентних і ефективних систем, здатних забезпечити конкурентоспроможність при закупівлі або наданні послуг своїм членам;
- зменшення ризику: знижується рівень індивідуального ризику шляхом розподілу його між членами.

Джерелами фінансування кооперативів у США є: члени кооперативів як його власники; члени як користувачі послуг кооперативу; кредитори як особи, які надають позику [5].

Кооперативи в сільському господарстві покликані створювати умови для прибуткового ведення господарства всіма його членами.

Традиційно кооперативи створювалися за такими основними напрямами.

1. Виробнича кооперація фермерів, колективний обробіток землі.

2. Кооперативи у сфері економічних зв’язків сільськогосподарського виробництва із суміжними галузями економіки, тобто постачальницько-збутові кооперативи, які можна розділити на два види. Кооперативи, що постачають фермерам засоби виробництва, технології, а також здійснюють техніко-технологічне обслуговування фермерських господарств. Однією з новітніх форм технічного забезпечення кооперативів фермерів у США та Канаді стали лізингові кооперативи. Вони є інтегрованими об'єднаннями, що займаються здачею в оренду, лізингом сільськогосподарської техніки, включаючи обов'язкове її обслуговування, їх мета полягає в забезпеченні фермерів найсучаснішою дорогою технікою за відносно невисокою ціною – вартість оренди.

Кооперативи створюють лізинг за взаємною домовленістю фермерів. При цьому величина плати прямо пропорційна терміну користування технікою, що стимулює її швидке й ефективне використання і дозволяє при невеликому парку машин та устаткування задовольнити численні запити фермерів. Морально застарілу техніку лізингодавці продають фермерам за низькими цінами.

3. Кооперативи, зайняті транспортуванням, збутом і переробкою продукції, виробленої фермерськими господарствами. У ряді держав ці кооперативи мають велику питому вагу, особливо в переробці м’яса, зернових, овочів і фруктів, спирту.

4. Кооперативи по кредитуванню фермерів (створення селянських банків, кас взаємодопомоги). Під помірні відсотки і за погоджених прийнятних умов погашення вони надають фермерам кредити для необхідних інвестицій (насамперед, для закупівлі посівного матеріалу, придбання техніки, виплати заробітної плати і т. ін.). Зауважимо, що батьківщиною кредитних кооперативів, що ставлять перед собою завдання – надання кредиту не великим власникам (як звичайні банки), а дрібним виробникам, є Німеччина, де майже одночасно в 50-х роках XIX ст. виникли два види таких установ, що пізніше досягли широкомасштабного розвитку. Ініціатором установ одного роду (кредитно-ощадних) був Шульце-Демог, а іншого (кредитних товариств) – Райффайзен.

5. Кооперативи, які надають консультації й обслуговують фермерів, а також сервісні кооперативи, включаючи виконання соціальних функцій. Функції таких кооперативів дуже різноманітні: консультації з питань агрохімії, зоотехнії, ветеринарії, відповідні сервісні служби, сільськогосподарське будівництво та інші види обслуговування фермерів. У США є навіть кооперативи для будівництва ліній електропередач у сільській місцевості.

Крім кооперативів у сфері обслуговування фермерських господарств діє особлива група підприємств та організацій – фірми по управлінню фермами з маркетинговою організацією, які складаються з менеджерів. Вони консультують фермерів з питань маркетингу, фінансів, бухгалтерського обліку, оподаткування, оцінки вартості землі та фермерської власності, є посередниками при купівлі-продажу нерухомості. Консультації можуть надаватися одноразово або постійно за контрактом.

У країнах із розвинутою ринковою економікою держава розглядає кооперативи як складову частину єдиного економічного механізму і проводить політику, що стимулює їхню діяльність. Об'єднання фермерів одержують податкові пільги й субсидії, Так, розмір державних дотацій у цих країнах становить від 25 до 50 % загального обсягу капіталовкладень.

Організаційна структура кооперативів сформувалась у більшості країн як багатоступенева. Наприклад, у США вона включає національний і галузевий кооперативи; регіональний кооператив; місцеві кооперативи; фермерів.

У Західній Європі систему сільськогосподарської кооперації очолює центральний кооператив або союз, до якого на правах членів входять національні чи регіональні галузеві союзи, що поєднують провінційні союзи аж до фермерів. Відповідно до законодавства управління кооперативами в більшості країн-членів ЄС здійснюється в основному двома методами:

- вибори ради (не менш ніж із трьох чоловік – членів кооперативу);
- залучення фахівців-менеджерів за наймом.

Розвитку кооперації фермерів сприяють такі фактори, як умови формування і подорожчання матеріально-технічної бази сільського господарства, посилення міжнародних зв'язків, обмеження можливостей людини в питаннях розширення універсальної професійної підготовки.

Професійні знання і досвід фермерів швидко застарівають. Навіть універсально підготовленому фермеру стає дедалі складніше бути фахівцем у всіх сферах – від агротехніки до збуту і фінансового управління. Він змушений звертатися за консультацією до експертів.

Багатогалузевому фермерському господарству потрібна різноманітна техніка, яка використовується сезонно, що не завжди економічно доцільно. Тому фермерам вигідніше брати техніку напрокат або використовувати спільно.

Сільськогосподарська кооперація існує у всіх розвинутих країнах, але найбільші масштаби вона набула в країнах Північної Європи, Нідерландах, Данії, Норвегії, Фінляндії, Швеції, де практично кожен фермер є членом двох і більше кооперативів.

Масштабність кооперування фермерів і спрямованість цього процесу підтверджують такі дані. У Скандинавських країнах, Данії, Нідерландах, Японії усі фермери охоплені кооперуванням. У Франції і ФРН кооперативи поєднують не менше 80 % усіх сільськогосподарських підприємств. Дещо менше розвинута кооперація в сільському господарстві США, Великобританії й Італії, де на її частку припадає 25-30 % загальної кількості фермерських господарств. Але і тут кооперація фермерів відіграє суттєву роль. Наприклад, у СЛІА на початку 90-х років XX ст. налічувалося близько 5 тис. кооперативів, що переробляли і реалізовували майже 30 % продукції, виробленої фермерами, а їхня частка в забезпеченні ферм матеріально-технічними ресурсами перевищувала 25 %. У ФРН кооперативи переробляють і реалізують близько 80 % молока, 30 – м'яса, 55 – зерна і 42 % овочів. Такі кооперативи поєднують понад 80% усіх фермерських господарств. У США через збутові кооперативи реалізується приблизно 80 % молока, у Данії – 92-93 молока, олії і

свинини, 66 – яловичини, 61 % – продукції птахівництва. В Австралії у власності кооперативів знаходиться 90 %. Молочні кооперативи в країнах Західної Європи мають власні науково-дослідні центри.

В Японії частка кооперації у збуті сільськогосподарської продукції становить понад 90 %, у Швеції, Данії – 80-85, у Норвегії – понад 80, у Фінляндії – 70-80, у Голландії - 50-60, у Німеччині – 36-40, у Франції – 30-35 %. Частка кооперації у постачанні господарствам промислових засобів виробництва в цих країнах коливається від 40 до 70 %, а у кредитуванні сільського господарства – від 26 до 80 % [2].

Часто фермер є одночасно членом 2-3 або ж 4-5 різних кооперативів. При цьому спостерігається тенденція: чим менше середній розмір ферми, тим більше кооперативів інфраструктурного обслуговування в розрахунку на одну ферму. Це зумовлено насамперед обмеженими можливостями виробничого обслуговування фермерських господарств невеликих розмірів.

Багаторічний досвід функціонування сільськогосподарських кооперативів у кожній із розвинутих країн залежно від специфіки економічних і природних умов характеризується рядом особливостей. Наприклад, у США за видами послуг розрізняють три типи кооперативів: постачальницькі (продаж фермерам засобів виробництва), сервісні (страхування, кредитування, меліорація, медичне і транспортне обслуговування та. ін.) і багатофункціональні. У Франції найбільш розвинутими формами кооперації є постачальницько-збутові й переробні кооперативи, а також сервісні кооперативи з обслуговування виробництва: штучного запліднення, житлового будівництва, землевпровадження і меліорації. Дедалі більшого поширення набувають кооперативи зі спільного використання сільськогосподарської техніки.

У Німеччині сільськогосподарська кооперація характеризується різноманіттям форм, також значною її роллю у кредитуванні фермерських господарств, постачанні їм засобів виробництва, збуті та переробці сільськогосподарської продукції. Найбільш досконала організаційна структура в кооперативному русі країн Північної Європи. Поєднуючи практично усіх фермерів, кооперативи цих країн створили кооперативну форму агропромислової інтеграції. Більш розвиненою сферою кооперативної діяльності в цих країнах є збір, переробка і збут продукції. Другим напрямком за обсягами кооперативної діяльності є постачання фермерам засобів виробництва за оптовими закупівельними цінами.

Висновки. Таким чином, в умовах ринкової економіки сільськогосподарська кооперація є складним соціально-економічним механізмом, діяльність якого охоплює не тільки одержання сільськогосподарської продукції, але і її збереження, переробку, реалізацію, а також матеріально-технічне забезпечення, кредитне й сервісне обслуговування. У розвинутих країнах відбулося своєрідне об’єднання фермерів. Вони включені у суспільне виробництво. Але цей процес відбувався “знизу”, поступово й добровільно. Фермер добровільно поступився на користь асоціації певними виробничими і комерційними функціями, що дозволило йому зосередитися, насамперед, на виробничих операціях. Але фермер залишився власником засобів і результатів праці, гос-

подарем виробництва. Саме завдяки цьому не відбулося “розселянювання” в аграрному секторі. Збереглися приватновласницька психологія, сприятлива для розвитку виробництва, підвищення його ефективності. На цьому в країнах ринкової економіки ґрунтується політика агробізнесу. її головна мета – не позбавити фермера ініціативи й господарської самостійності.

Літаратура:

1. Алтухов И.А. Новый аграрный строй России / И.А. Алтухов, А.Е. Шалин. – Нижний Новгород. – ГИПП: Нижполиграф, 1996. – 281 с.
2. Іванух Р.А. Розвиток сільськогосподарської кооперації в умовах переходу до ринкової економіки / Р.А. Іванух, О.О. Жовтанецька // Економіка АПК. Большой экономический словарь / Под ред. А.Н. Азримяна. – [2-е изд. Доп. и перероб.]. – 2001.№ 12 – С. 25-31.
3. Туган-Барановський М. Політична економія. Курс популярний / М. Туган-Барановський. – К.: Наукова думка, 1994. – 263 с.
4. Чаянов А. Оптимальные размеры земледельческих хозяйств / А. Чаянов // Экономика и математические методы. [Т. XXIV]. 1988 – №4. – 623 с.
5. Черевко Г. Система агробизнеса в США. Кооперация в системе агробизнеса / Г. Черевко, Ф. Горбонос // Экономика Украины. – 1996. – №7. – С. 74-82.

УДК 338. 3

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Маркіна І.А., д.е.н., професор
Полтавський університет економіки і торгівлі

Ефективне використання ресурсного потенціалу агарних підприємств є об’єктивною необхідністю і важливою передумовою розвитку аграрного сектора економіки. Однією з особливостей функціонування сучасних агроформувань є кількісна, якісна та структурна недосконалість їх ресурсних потенціалів, зумовлена великими втратами ресурсів у процесі здійснення аграрної та земельної реформ і складним фінансовим становищем господарств. В статті визначені теоретичні положення щодо використання основних фондів, спрямованих на забезпечення ресурсного потенціалу аграрних підприємств.

The effective use of resource potential of agar enterprises is an objective necessity and important pre-condition of development of agrarian sector of economy. One of features of functioning of modern agar enterprises is quantitative, quality and structural imperfection of their resource potentials, predefined by the severe losses of resources in the process of realization agrarian and earth reforms and by the difficult financial situation of economies. In the article theoretical positions are certain in relation to the use of the capital assets sent to providing of resource potential of agrarian enterprises.

Постановка проблеми. Успіх діяльності будь-якого суб’єкта в ринкових умовах господарювання залежить, в першу чергу, від двох факторів: наявності ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових) і вміння керувати ними з найбільшою ефективністю.

Саме тому на сучасному етапі розвитку економіки особливу актуальність набувають питання пошуку оптимальних шляхів управління ресурсами підприємств з метою підвищення ефективності їх господарської діяльності. Зазначена проблема стосується і підприємств аграрного сектору України.